

Pedagogika II
Letní semestr
Akademický rok 2014/15

Vzdělávací soustava:
Pedagogická evaluace na úrovni školy

Obsah semináře:

- Pedagogická evaluace na úrovni školy; vnější a vnitřní hodnocení
- Vnější hodnocení školy
- Česká školní inspekce a její inspekční činnost, hodnotící kritéria
- Vnitřní hodnocení školy (vlastní hodnocení, autoevaluace)
- Kdo, proč a jak hodnotí učitele?

Hodnocení školy – legislativní základ

Školský zákon, § 12: Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy

- (1) Hodnocení školy se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí.
- .....
- (5) Hodnocení školy a školského zařízení může provádět také jejich zřizovatel podle kritérií, která předem zveřejní.

Původně byla uzákoněna povinnost školy zpracovávat zprávu o vlastním hodnocení, ale novelizací školského zákona z roku 2011 byla tato povinnost zrušena; nadále je zpracování zprávy o vlastním hodnocení nepovinné, výsledky vlastního hodnocení jsou součástí výroční zprávy školy.

Tj. podle toho, kdo školu hodnotí, zda vnější subjekt nebo škola sama sebe:

- **vnější** evaluace školy, externí hodnocení
- **vnitřní** evaluace školy, interní hodnocení (autoevaluace, vlastní hodnocení)

Vnější hodnocení školy

Vnější hodnocení provádí **Česká školní inspekce (ČŠI) a zřizovatel**, ze zákona. Toto formálně zakotvené hodnocení musí být založeno na **předem vyhlášených hodnotících kritériích**, s nimiž se má hodnocená škola možnost předem seznámit.

Neformálně ale školu zvnějšku hodnotí řada jiných subjektů - sociálních partnerů: rodiče, zaměstnavatelé, instituce veřejné správy, politické subjekty, širší veřejnost - jak odběratelé služeb poskytovaných školou, tak přispěvatelé na její fungování (z veřejných a soukromých rozpočtů, nepřímo daňoví poplatníci) a ti, kdo se obecně a z různých důvodů zajímají o stav vzdělávání a vzdělávacích institucí.

Česká školní inspekce

www.csicr.cz

- Je zřízena na základě školského zákona.
- Má postavení správního úřadu (orgánu veřejné správy).
- Inspekční činnost - § 174 školského zákona:

Česká školní inspekce **ve školách a školských zařízeních zapsaných do školského rejstříku:**

- a) získává a analyzuje **informace o vzdělávání** dětí, žáků a studentů, o činnosti škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy,
- b) zjišťuje a hodnotí **podmínky, průběh a výsledky vzdělávání**, a to podle příslušných školních vzdělávacích programů,
- c) zjišťuje a hodnotí **naplnění školního vzdělávacího programu** a jeho soulad s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem,
- d) vykonává státní kontrolu **dodržování právních předpisů**,
- e) vykonává veřejnosprávní kontrolu **využívání finančních prostředků státního rozpočtu**.

Na jakém základě ČŠI provádí inspekci na dané škole:

- 1) na základě **plánu hlavních úkolů** na příslušný školní rok, který schvaluje ministr školství,
- 2) na základě **podnětů, stížností a petic**; ČŠI prošetřuje jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti a výsledek šetření předává zřizovateli k dalšímu řízení, zřizovatel pak zpětně informuje ČŠI o opatřeních přijatých k nápravě.

Každá škola by měla v ideálním případě projít inspekčním hodnocením podle bodu 1 jednou za tři roky.

Inspekční a kontrolní činnost je vykonávána formou

- šetření na místě,
- elektronického zjišťování (vyplnění elektronického dotazníku v online systému České školní inspekce).

Školy mají povinnost poskytnout České školní inspekci plnou součinnost.

Kritéria hodnocení vyhlášená ČŠI

Základní východisko pro stanovení kritérií: **účinnost podpory rozvoje osobnosti žáka a dosahování cílů vzdělávání ze strany školy.**

Kritéria: <http://www.csicr.cz/getattachment/a8e17653-23c1-47c5-a706-c081aba27eb8>

- Rovný přístup ke vzdělávání
- Školní vzdělávací programy
- Řízení školy
- Personální podmínky
- Materiální předpoklady
- Finanční předpoklady
- Efektivní organizace vzdělávání
- Účinná podpora rozvoje osobnosti dětí, žáků a studentů
- Partnerství
- Účinná podpora rozvoje funkčních gramotností dětí, žáků a studentů
- Systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání dětí, žáků a studentů
- Systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy

Výstupy inspekční činnosti jsou veřejné dokumenty:

- **Inspekční zpráva:** zpráva o výsledku inspekce na škole. Připomínky k obsahu může ředitel školy podat do 14 dnů po jejím převzetí. Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem ČŠI k jejich obsahu zasílá ČŠI zřizovateli a školské radě. Inspekční zpráva včetně připomínek je uložena po dobu 10 let ve škole a v příslušném inspektorátu ČŠI.
<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekni-zpravy>
Příklad: <http://zpravy.csicr.cz/upload/2011049532.pdf>
- **Tematická zpráva:** shrnutí poznatků z inspekční činnosti v určitém tematickém okruhu a jejich analýza.
<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy>
Příklad: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Podpora-rozvoje-matematicke-gramotnosti-v-predskol>
- **Výroční zpráva:** souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy vycházející z inspekční činnosti za předcházející školní rok.
<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocni-zpravy>

Nápravná opatření

- Školy, u nichž byla provedena inspekční činnost, jsou povinny přijmout opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekční činnosti. Na základě výsledků inspekční činnosti přijímá zřizovatel bez zbytečného odkladu opatření ve školách a školských zařízeních, které zřizuje.
- V případě zjištění nečinnosti školy nebo školského zařízení nebo zjištění závažných nedostatků v jejich činnosti může ústřední školní inspektor předložit orgánu, který vede školský rejstřík, návrh na výmaz školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání ze školského rejstříku.

Vlastní hodnocení (vnitřní hodnocení, autoevaluace) školy

- Povinnost provádět vlastní hodnocení vyplývá pro školu ze školského zákona. **Ale:** Novelou školského zákona z roku 2011 se **ruší povinnost škol zpracovávat zprávu o vlastním hodnocení školy.** (Zpráva z vlastního hodnocení tedy není, jako tomu bylo dříve, součástí povinné dokumentace škol a školských zařízení.) Výsledky vlastního hodnocení se promítnou do výroční zprávy o činnosti školy. Škola však může zprávu o vlastním hodnocení zpracovávat i nadále, je to na jejím uvážení. Termíny, strukturu a obsah vlastního hodnocení si škola stanoví sama.

Důvody pro systematické a pravidelné vlastní hodnocení jsou ale i mimo legislativu:

- **Zpětná vazba** pro výchovné a vzdělávací působení na žáky
- **Plánování** rozvoje školy
- **Transparentnost** školy vůči sociálním partnerům i vůči širší veřejnosti; akontabilita

Otázky, na které by si škola měla při vlastním hodnocení odpovědět:

- Ve kterých oblastech **dosahuje naše škola dobrých výsledků?**
- Jaká je **úroveň výsledků práce školy**, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům?
- Ve kterých oblastech je třeba **úroveň vzdělávání zlepšit?**
- **Jaká opatření** k tomu máme zavést?
- **Jak účinná byla opatření**, která jsme uplatnili na základě předchozího vlastního hodnocení?

Hodnocené oblasti a kritéria hodnocení

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ŠKOLY (kritéria: Soulad školního programu s RVP. Další programová nabídka například pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Variabilita programu – dotace předmětů, volitelné předměty. Pprojekty, kurzy. Průřezová témata.)

PODMÍNKY VZDĚLÁVÁNÍ (kritéria: Vliv personálních podmínek na vzdělávání. Materiální, technické a hygienické podmínky vzdělávání – prostory, pomůcky, učebnice, technické prostředky. Kvalita pracovního prostředí školy. Efektivita využívání finančních zdrojů. Rozvoj ekonomických zdrojů (projekty, granty).

PRŮBĚH VZDĚLÁVÁNÍ (kritérium: Průběh vzdělávání se zřetelem k vytváření cílových kompetencí ŠVP.)

VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ (kritérium: Výsledky vzdělávání vzhledem ke stanoveným cílům vzdělávání.)

PODPORA ŠKOLY ŽÁKŮM, VZÁJEMNÉ VZTAHY MEZI ŠKOLOU, ŽÁKY, RODIČI A DALŠÍMI OSOBAMI A JEJICH DOPAD NA VZDĚLÁVÁNÍ (kritéria: Kvalita výchovného poradenství. Přístup k informacím a jejich přenos. Kvalita a využívání žakovské a rodičovské iniciativy. Vztahy se zřizovatelem a školskou radou. Klima, kultura, étos školy. Organizace akcí školy – vystoupení, přehlídek, výstav.)

ŘÍZENÍ ŠKOLY, KVALITA PERSONÁLNÍ PRÁCE A DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ (kritéria: Kvalita systémového řízení. Plánování řídicích činností. Efektivita organizace školy. Metodická podpora kvality výuky. Systém vedení pedagogických pracovníků. Kontrolní systém. Účast pedagogů na dalším vzdělávání.)

Nástroje pro vlastní hodnocení školy na základě formulovaných kritérií

- kontrola souladu ŠVP s RVP a skutečné plnění ŠVP
- vlastní hodnocení (sebehodnocení) učitelů, třídních učitelů
- vlastní hodnocení žáků
- sebehodnocení vedení školy
- pozorování
- kontrola
- skupinová diskuse
- inventarizace
- analýza a kontrola školní dokumentace
- hodnocení žáků
- dotazníky učitelské, žákovské, rodičovské
- jiné (např. nástroje převzaté z pedagogického výzkumu, přizpůsobené pro autoevaluaci)

Zdroje, z nichž může škola čerpat informace o metodách (nástrojích) vlastní evaluace

Např.:

- **Portál autoevaluačních nástrojů**, který vznikl v rámci projektu (spolufinancovaného z Evropského sociálního fondu) Cesta ke kvalitě: <http://www.nuov.cz/ae>
Obecně dostupné jsou zde popisy autoevaluačních nástrojů; vlastní nástroje jsou přístupné školám po přihlášení. Ukázky několika nástrojů a evaluačních zpráv lze najít na http://nuov.slamka.cz/nuovckk_portal/
- Autoevaluace. VÚP, Praha 2007. Sborník článků z Metodického portálu: <http://stary.rvp.cz/soubor/01769.pdf>, zvláště článek Hanzelka, M., Souček, Z., Vlastní hodnocení školy: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1792/VLASTNI-HODNOCENI-SKOLY.html/>
- Příklad: autoevaluační zpráva ZŠ v Kuřimi <http://www.zskj.cz/zivot-skoly/autoevaluace/> (SWOT analýza).

Jak a kým jsou hodnoceni učitelé?

Pro hodnocení učitele není zaveden žádný povinný systém.

Učitele hodnotí:

- Ředitel (vedení) školy
- Kolegové učitelé
- Žáci
- Rodiče
- Komunita, jíž je škola součástí...

Učitel hodnotí (měl by hodnotit) také sám sebe.

Hodnocení učitele ve škole

Záleží to na samotné škole.

Některé školy (není jich mnoho) mají zavedena explicitní pravidla pro hodnocení učitelů, často jako součást autoevaluace školy.

Školy mohou zdarma využít profesionálně vytvořené nástroje pro toto hodnocení, které vznikly v rámci projektu Cesta ke kvalitě: www.nuov.cz/ae

Jedním z nich je tzv. Rámec profesních kvalit učitele:

http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/B1_08_Ramec_profesnich_kvalit_ucitele.pdf

Příklad hodnocení a sebehodnocení učitelů jako součást řízení kvality školy v ZŠ Studénka: <http://www.nuov.cz/ae/profesni-rozvoj-pedagogickeho-sboru-jako-zaklad-kvality>

Mezinárodní výzkum TALIS 2008 (24 zemí, ČR se neúčastnila), ukázal - pokud jde o hodnocení učitelů:

- Nejčastěji bývá hodnocení učitele zaměřeno na jeho vztah se žáky, znalosti vyučovaného předmětu a schopnost vedení třídy.
- **V zaměření hodnocení začínajících a zkušenějších učitelů nebyly zjištěny rozdíly.** Takové rozdíly by se přitom daly očekávat zejména s ohledem na fakt, že začínající učitelé vykazali častější potíže s vedením třídy či udržením kázně ve třídě.
- **Velká část učitelů (okolo 80%), jež někdy v zaměstnání obdržela hodnocení a zpětnou vazbu, vnímá takové hodnocení pozitivně a považuje ho za užitečné pro zkvalitňování své práce.**
- Potvrdilo se, že **hodnocení, popř. zpětná vazba podporuje zavádění žádoucích změn ve způsobu výuky**, přičemž tyto změny jsou nejčastěji zacíleny na zlepšování studijních výsledků žáků a na disciplínu ve třídě.
- Pozitivní přínos zpětné vazby a hodnocení byl zaznamenán **ve vyšší míře u začínajících učitelů ve srovnání s učiteli zkušenějšími** (devět z deseti začínajících učitelů považuje hodnocení a zpětnou vazbu za užitečnou).
- **Čím více se učitelům** (bez rozdílu, zda se jedná o začínající či zkušené učitele) **dostává zpětné vazby v určité oblasti jejich práce, tím více si učitelé v této oblasti věří.**
- Zdaleka ne všem učitelům se však zpětné vazby či hodnocení dostává – **více než 20% učitelů v zúčastněných zemích nikdy neobdrželo hodnocení či zpětnou vazbu od ředitele školy, v níž vyučují.** Průměrně 13% učitelů pak nikdy neobdrželo žádné hodnocení ani od ředitele školy, ani např. od jiných učitelů či externích hodnotitelů. **Celá jedna pětina začínajících učitelů se ve své práci nesešla s žádnou formou hodnocení či zpětné vazby.**

Hodnocení učitelů a poskytování zpětné vazby – TALIS 2013*)

- ČR patří k zemím, kde se s formálním hodnocením ze strany ředitelů škol setkávají všichni učitelé. Výrazně nadprůměrný podíl učitelů se dále setkává s formálním hodnocením od členů týmu vedení školy a od externích subjektů.
- Formální hodnocení učitelů ze strany ředitelů škol je v ČR nejčastěji založeno na hospitacích ve třídě (četnost těchto hospitací je nadprůměrná ve srovnání s ostatními zeměmi).
- V zúčastněných zemích pracují dvě třetiny učitelů ve školách, jejichž ředitelé vypověděli, že formální hodnocení učitelů nikdy nevede k změnám ve výši platu či vyplácení odměn. V ČR je to jen 6 % učitelů, což je nejméně ze všech zúčastněných zemí. Oproti tomu pozitivní dopad zpětné vazby na plat či finanční odměny byl v ČR zjištěn u jedné čtvrtiny učitelů, přičemž tato hodnota odpovídá průměru zúčastněných zemí.
- Napříč zúčastněnými zeměmi pracuje téměř 80 % učitelů ve školách, kde nedochází k materiálnímu postihu učitelů, jejichž výkon je hodnocen jako špatný. V ČR je tento podíl poloviční (39 %).
- Nějakou formu zpětné vazby ve svém stávajícím zaměstnání obdrželi téměř všichni učitelé v ČR. Nejčastěji tuto zpětnou vazbu poskytují ředitelé škol a další členové týmu vedení školy.
- Nelze potvrdit, že by se začínajícím učitelům v ČR dostávalo různých forem zpětné vazby častěji než jejich zkušenějším kolegům.
- U více než poloviny učitelů v ČR došlo v důsledku zpětné vazby k pozitivním změnám v oblasti jejich sebedůvěry jako učitele, uspokojení z práce a také jejich motivace. V ostatních zemích byl nicméně tento podíl významně vyšší.
- Podíl učitelů, kteří zaznamenali ve svém zaměstnání pozitivní dopad zpětné vazby na kariérní postup a profesní vzdělávání je v ČR v porovnání s ostatními zeměmi jeden z nejnižších.
- Více než polovina učitelů v ČR potvrdila pozitivní vliv zpětné vazby na výukové postupy a také na způsob organizace práce se třídou. Necelá polovina z nich se i přesto domnívá, že hodnocení učitelů a zpětná vazba mají jen malý vliv na to, jak učitelé v jejich škole vyučují.
- Třetina učitelů v ČR považuje hodnocení učitelů a zpětnou vazbu pouze za činnost prováděnou s cílem splnit administrativní požadavky. Tento zdánlivě vysoký podíl je ve skutečnosti mezi zúčastněnými zeměmi druhý nejvyšší.

*) TALIS 2013 – národní zpráva. S. 30 an. <http://www.csicr.cz/getattachment/6c8bd070-155b-41a8-8db8-b4fcd8f8c307> (6.4.2015)

Co je mezinárodní výzkum TALIS?

TALIS = mezinárodní výzkum o vyučování a učení (Teaching And Learning International Survey) organizovaný OECD. V jeho rámci ředitelé a učitelé škol na úrovni nižšího sekundárního vzdělávání (ISCED 2, v ČR 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií) odpovídají (prostřednictvím dotazníků) na otázky z těchto okruhů:

- Co si ředitelé škol a učitelé představují pod pojmem efektivní vedení školy?
- Jak si učitelé představují kvalitní vyučování? Jaké jsou jejich preferované vyučovací strategie a ideály?
- Jak se liší způsoby hodnocení žáků v rámci jedné země a mezi více zeměmi?
- Jak se mezi různými školami a zeměmi liší frekvence účasti v aktivitách dalšího vzdělávání a profesního rozvoje?
- Jaká je návaznost mezi primárním pedagogickým vzděláním, úvodním zaškolením nových učitelů a dalším školením v rámci vykonávání učitelské profese?
- Do jaké míry jsou učitelé a ředitelé přesvědčeni, že různé formy dalšího vzdělávání zvyšují efektivitu učitelů a zlepšují studijní výsledky žáků?
- Jaké faktory jsou spojovány s dobrou či špatnou školní atmosférou a jak se tyto faktory liší mezi školami?
- Do jaké míry jsou rodiče zapojováni do činností na úrovni školy a třídy?
- Jaké postupy jsou uplatňovány při oceňování, odměňování a hodnocení práce učitelů a jak se tyto postupy liší mezi různými zeměmi?
- Jakým způsobem školy reagují na špatnou úroveň výuky některých učitelů a jak se tyto způsoby liší mezi různými školami a zeměmi?
- Mezi jaké činnosti a jak je čas práce učitele rozdělený a jaké rozdíly lze nalézt mezi různými školami a zeměmi?

První šetření TALIS proběhlo v roce 2008, bez účasti ČR. Dalšího šetření v roce 2013 se ČR již zúčastnila. Realizace šetření byla svěřena České školní inspekci. Zprávy lze najít na <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/TALIS>.